

Programma 7 Landbouw en voedsel

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

De uitvoering van activiteiten binnen het begrotingsprogramma Landbouw en Voedsel lopen in zijn algemeenheid op schema.

Er tekent zich momenteel grote dynamiek af binnen de land- en tuinbouwsectoren, met name in het 'ammoniak-dossier' als ook voor wat betreft gewasbeschermingsmiddelen. De provincie speelt in de dossiers een rol naast de andere overheidspartijen en private partijen. De uitwerking van het voorgenomen rijksbeleid gaat hier vermoedelijk een grote rol spelen. Het project VAMOS wordt nu opgestart waarbij voer- en managementmaatregelen worden gevalideerd om de ammoniakemissie uit stallen te verminderen. Er zijn al nieuwe projecten vanuit Landbouw Innovatie Brabant gehonoreerd, en de bijdrage aan agroproeftuin Noord-Oost Brabant wordt onverminderd doorgezet. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende groene opleidingen (zowel HBO als MBO) o.a. in het kader van het onderwijsvernieuwingsprogramma Beet! versterkt.

Op twee punten wordt het steeds onwaarschijnlijker dat we de doelstellingen gaan halen.

Dat betreft als eerste de doelstelling om in 2030 op 15% van het areaal een biologische bedrijfsvoering te laten plaatsvinden. Ondanks het gegeven dat de afgesproken provinciale activiteiten volgens plan verlopen, zien we een onvoldoende stijgende lijn waardoor de doelstelling moeilijk haalbaar is.

Het tweede betreft de doelstelling om in 2030 50% van de eiwitconsumptie plantaardig te laten zijn. Ook hier geldt dat de afgesproken activiteiten goed verlopen, maar de grotere beweging onvoldoende snel verloopt.

Voor beide doelstellingen geldt een grote afhankelijkheid van externe factoren die niet of nauwelijks beïnvloedbaar is door de provincie Noord-Brabant.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van duurzame en circulaire landbouw

Indicatoren

- Stikstof- en fijnstof emissie veehouderij in Brabant

Streefwaarden	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
Geuremissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	0,99 MouE/s	Significante afname
Ammoniakemissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	15,2 kton/jaar	Significante afname
Totale fijnstofemissie uit stallen	1,5 kton/jaar	Significante afname

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er is een daling in alle drie de streefwaarden voor de vergunde stal emissie (milieu activiteit) van geur, 0,95 MouE/s, fijnstof 1,45 Kton en ammoniak 14,3 Kton. Er is geen significante daling in fijnstof te zien. Dat komt met name door het uitblijven van de invoer van extra landelijke reductie eisen voor fijnstof in de pluimveesector dat in 2023 was aangekondigd door het ministerie van I&W.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plan van aanpak geuremissie en onderzoek naar aansluiten geuremissie landbouw en industrie

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er wordt gewerkt aan een plan van aanpak industriële – agrarische geuremissie. Daarnaast werken aan projecten met Wageningen UR en het Brabants Burgerplatform om geurhinder beter te begrijpen en aan te pakken, zowel technisch (in het C~air~Epig project) als maatschappelijk (Het Zo Kan Het Ook project). Omdat het Rijk nieuwe geurnormen aankondigt, zijn deze inzichten cruciaal voor een goed onderbouwd plan van aanpak.

Stimuleren van projecten/activiteiten ter verminderen van ammoniakemissies uit stallen (aantal: 4)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Hier vindt een aantal activiteiten plaats in aanvulling op en in afstemming met de maatregelen in het kader van de Aanpak Ammoniak Emissie Eisen. Er worden door de medewerkers van het Ondersteuningsnetwerk gesprekken gevoerd met ondernemers en overheden en worden ondernemers begeleid in het kader van de landelijke beëindigingsregelingen. Het project VAMOS wordt nu opgestart waarbij voer- en managementmaatregelen worden gevalideerd om de ammoniakemissie uit stallen te verminderen. Verder lopen er gesprekken met ontwikkelaars van emissiearme systemen om hier projecten op te starten en te activeren/motiveren en uit te leggen hoe systemen kunnen worden opgenomen op de menukaart.

Uitvoeren maatregelen schone luchtakkoord ter vermindering van de fijnstof emissie

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het project Beter Benutten biologische combi-Luchtwassers in de varkenshouderij is afgerond. Het WUR-rapport en de e-learning zijn-- [gepubliceerd](#).

Uitvoeren actieplan gewasbeschermingsmiddelen

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het actieplan gewasbeschermingsmiddelen wordt naar de 100%-versie uitgewerkt. Dit is voorzien voor Q2. Een uitvoeringsplan wordt daarna uitgewerkt. Lopende projecten en voorbereidende gesprekken gerelateerd aan uitvoeringsrichtingen vinden reeds daarop vooruitlopend plaats.

Actualiseren regelgeving aangaande duurzame land- en tuinbouw en gezondheid

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

We zijn bezig met een interne evaluatie van alle Brabantse agrarische regelgeving. Onlangs aangepaste regelgeving (bv. aanpassing ammoniakreductie-eisen van stallen) valt buiten deze evaluatie. Daarnaast werken we aan beleidsvoorbereiding op het geitendossier.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van economisch toonaangevende landbouw- en voedselsector

	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
% plantaardige eiwitten in consumptiepatroon	40%	60%
Areaal peulvruchten in ha	445 ha	4750 ha

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De Eiwitmonitor 2025 laat een stilstand in de eiwitconsumptie zien. De beweging richting de 50:50-doelstelling voor 2030 lijkt voorlopig tot stilstand te zijn gekomen, en traditionele eiwitbronnen blijven de grootste bronnen van eiwit. Voor dierlijke eiwitten is dit vlees en gevogelte en voor plantaardige eiwitten is dit brood.

Het areaal peulvruchten blijft laag. In 2025 is het areaal peulvruchten licht gestegen van 461 ha in 2024 naar 488 ha in 2025. Hiervan is een deel bestemd voor feed. Wel zijn er agrariërs die bijvoorbeeld project gedreven met een gewas experimenteren. Zo is de teelt van boekweit en quinoa in Noord-Brabant de afgelopen jaren duidelijk in opkomst, maar het areaal is nog klein.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijdrage leveren aan innovatieve projecten per jaar via Landbouw Innovatie Brabant (LIB) (aantal: 30)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2026 zijn inmiddels de eerste 11 nieuwe projecten gehonoreerd en aan 3 projecten een vervolfinanciering verstrekt.

Uitvoeren van een actiepakket binnen landelijk programma Bean Deal gericht op meer teelt en consumptie van plantaardige eiwitten

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Vanuit het programma *Plant Protein Forward*, voortgekomen uit de Bean Deal, zijn in 2025 succesvolle ketens opgezet voor veldbonen, lupine, droge soja en quinoa. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van de teelt en tot nieuwe producten die via de retail en bakkerijen – zoals lupine- en veldbonenmeel – aan consumenten worden aangeboden. Verder is in 2025 de Challenge Chef-Kok BEANMEAL georganiseerd, om chef-koks van (Brabantse) cateraars verrassende, smaakvolle gerechten te laten creëren met peulvruchten en daarmee de consumptie van plantaardige eiwitten te stimuleren.

Ondersteunen van netwerkorganisaties in de eiwittransitie

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2025 zijn netwerkorganisaties zoals The Protein Community, The Protein Alliance en BEANMEAL ondersteund. Dit heeft onder meer geleid tot diverse bijeenkomsten, waarin het Brabantse eiwittransitienetwerk de kans kreeg zich te verbreden en steviger te positioneren.

Bijdrage leveren aan de Agroproeftuin Noordoost Brabant

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De financiële bijdrage aan de Agroproeftuin, bestaande uit een bijdrage in de basisfinanciering en het beschikbaar stellen van de 30 ha. ‘provinciale’ grond is ook in 2026 van toepassing.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van Natuur- en landschapsinclusieve landbouw

	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 203
Toename aantal natuurinclusieve boeren	150	500
Areaal biologische landbouw in % van totaal	3,2	15
Bijdrage Brabantse Landbouw aan doelen van bodem en waterkwaliteit		Bijdrage leveren

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op 28 oktober 2025 hebben wij u met een [Statenmededeling](#) geïnformeerd over de publicatie van het rapport van de WUR met de uitwerking van de definitie voor natuurinclusieve landbouw. Vanwege een verschil in de berekening van de data kunnen we nog niet precies duiden hoeveel melkveehouders natuurinclusief zijn. We hebben nog geen informatie van akkerbouw- en andere agrarische bedrijven. Op 20 januari 2026 hebben wij u met een [Statenmededeling](#) geïnformeerd over de processtappen voor het gebruik van deze definitie en bijbehorende niveaus natuurinclusieve landbouw en de mogelijke toepassingen in ons beleid.

- De laatste meting op provinciaal niveau laat een lichte stijging van de biologische landbouw zien, het doel van 15 % in 2030 lijkt niet meer realistisch.
- Natuurinclusieve en biologische bedrijven leveren door een duurzame en veelal extensievere bedrijfsvoering bij aan doelen t.a.v. bodem en waterkwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ondersteunen van agrariërs die Natuurinclusief willen (gaan) ondernemen met coaching en via de regeling “Grondfonds Natuurinclusieve Landbouw”

Streefwaarden	2024	2027
Ondersteunende agrariërs	85	350 totaal

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Ontwikkeling richting natuurinclusieve landbouw blijft een transitieperspectief dat ondernemers serieus overwegen en regelmatig in gaan. Zowel de vraag naar ondersteuning door de coaches natuurinclusieve landbouw als het beroep op de regeling ”grondfonds Natuurinclusieve Landbouw” groeit hierdoor gestaag. De coaches hebben tot en met medio februari 2026 in totaal 200 agrariërs ondersteund.

Ondersteunen van boeren bij omschakelen naar biologisch

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De vraag naar ondersteuning bij omschakeling groeit gestaag, conform ambitie. We bieden als provincie de mogelijkheid aan om met een deskundige adviesgesprekken te voeren en bij voldoende vraag worden ook groepsbijeenkomsten georganiseerd om leerervaringen uit te wisselen.

Stimuleren van activiteiten in regionale netwerken om de biologische afzet te vergroten

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het ministerie van LVVN heeft initiatief genomen om hier kwartiermakers voor aan te stellen. Ook in Brabant zijn kwartiermakers actief. Het ministerie zou in vervolg hierop in 2025 een landelijke subsidieregeling openstellen voor projecten gericht op afzetvergroting, dit is uitgesteld en staat nu gepland voor februari 2026. We verwachten ook aanvragen in Noord-Brabant.

Aanpassen verpachtingsvoorwaarden provinciale gronden t.a.v. het beëindigen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

GS hebben recent een [stappenplan](#) duurzame pacht vastgesteld. Vanaf 2027 zijn gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest niet meer toegestaan op provinciale pachtgronden.

Uitvoeren beleidsregels grond voor extensivering en grond voor natuurinclusieve landbouw

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Voor de grondregeling natuurinclusieve landbouw zijn 14 aanvragen geheel afgerond. Bij 4 aanvragen loopt het aankoopproces nog. Bij 3 aanvragen is een positief advies gegeven op de voortoets en is nog geen definitief verzoek ingediend. Als de lopende zaken doorgaan dan is van de beschikbare € 30 mln. nog maar € 6,5 mln. beschikbaar. We willen daarom in 2026 het budget voor de regeling ophogen. De grondregeling extensivering is recentelijk gewijzigd. Naast grasland zijn er twee nieuwe opties voor grondgebruiksmogelijkheden aan toegevoegd, namelijk kruidenrijk grasland en teelt volgens biologische landbouw (Skal). Er zijn 7 deelnemers aan de grondregeling. Daarnaast zijn er recentelijk 3 aanvragen ingediend die nog in behandeling zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren overgangsgebiedenbeleid

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In het kader van de Aanpak Landelijk Gebied is –samen met de gebiedspartners- een aantal projecten voorbereid die in de komende maanden beschikt zullen worden.

Wat willen we bereiken?

Versterken gemeenschapsinclusief

Indicator:

2-jaarlijkse kwalitatieve rapportage (1ste in 2025) over de ontwikkeling van het onderling begrip tussen boeren-burgers en overheden

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In samenwerking met PON Telos is een methode in ontwikkeling waarmee een tweejaarlijks te herhalen onderzoek uitgevoerd. Het eerste (de nulmeting) is in 2026 gereed. Onderzoeksdoel: de waardering van de samenwerkingen vanuit de provincie Noord-Brabant om tot betere verbinding te komen met boeren, burgers en gemeenten (lokale ambtenaren). Tevens wordt geïnventariseerd hoezeer boeren en burgers zich met elkaar verbonden voelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gezamenlijk met Vereniging Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) uitvoeren van het actieplan jonge boeren

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Met de BAJK is er regelmatig ambtelijk (iedere 6 weken) als bestuurlijk (ieder kwartaal) een afstemmingsoverleg over alle activiteiten en de voortgang daarvan. Het actieplan jonge boeren wordt momenteel geactualiseerd i.s.m. de BAJK.

Uitvoeren van activiteiten op het gebied van ontwikkeling van kennis, vaardigheden, voedsel educatie en onderwijsvernieuwing (aantal: 5)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het afgelopen jaar hebben ruim 500 studenten meegedaan aan activiteiten waar het programma Landbouw & Voedsel bij betrokken was. Het betrof zowel projecten bij het HBO (Avans, HAS green academy) als bij het MBO (Yonder, Yuverta, Curio en Koning Willem 1 College) en gericht op diverse vraagstukken (eiwittransitie, voedselverspilling, korte ketens etc). Daarnaast gingen in de regiodeal Noordoost Brabant en onder begeleiding van IVN Natuureducatie 40 scholen aan de slag met voedsel educatie (o.a. moestuinieren en bezoek naar een Klasseboer). Ook deden 85 klassen in het kader van deze regiodeal mee met lespakketten over het belang van gezond en duurzaam eten. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende groene opleidingen (zowel HBO als MBO) o.a. in het kader van het onderwijsvernieuwingprogramma Beet! versterkt en is de onderwijsmodule "Jouw Omgeving, Jouw Toekomst" (die wij samen met de ZLTO en de onderwijsinstellingen hebben ontwikkeld) voor agrarische studenten verder verankerd in het onderwijs. Ook is er zowel voor de regiodeal Noordoost Brabant als voor de regiodeal West Brabant gestart met de voorbereidingen voor een nieuw programma voedsel educatie. Om startups in de landbouw- en voedselsector te versterken is in samenwerking met o.a. AgrifoodCapital, Rabobank, Sligro en HAS green academy vanuit de regiodeal Noordoost Brabant het talentontwikkelingsprogramma JUMP doorontwikkeld en is dit programma in september gestart met nieuwe deelnemers.

Opstellen plan van aanpak Vitaal Platteland

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het plan van aanpak heeft meer tijd gekost dan gedacht. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding. Het plan van aanpak zal in Q2 worden aangeboden.

Ontwikkelingen en onzekerheden

De uitwerking van het regeerakkoord is van grote invloed op toekomstige beleidsmatige ontwikkeling.

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000			
7. Landbouw en voedsel	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	31.409	-1.123	30.286
Baten	18.230	2	18.232
Saldo baten en lasten	13.179 N	1.125 V	12.054 N